

e-ISSN: 2630-6417

International Journal of
Social, Humanities and
Administrative Sciences
(JOSHAS JOURNAL)

Vol: 8 Issue: 56
Year: 2022 September
Pp: 1170-1179

Arrival
08 August 2022
Published
30 September 2022

Article ID
64497
Article Serial Number
11

DOI NUMBER
<http://dx.doi.org/10.29228/JOSHAS.64497>

How to Cite This Article
Atik, K. & Yılmaz, O. (2022).
"Çanakkale Troya Müzesi
Sürdürülebilir Peyzaj
Tasarımı Açısından
Değerlendirilmesi", Journal
of Social, Humanities and
Administrative Sciences,
8(56):1170-1179

International Journal of
Social, Humanities and
Administrative Sciences is
licensed under a Creative
Commons Attribution-
NonCommercial 4.0
International License.
This journal is an open
access, peer-reviewed
international journal.

Çanakkale Troya Müzesi Sürdürülebilir Peyzaj Tasarımı Açısından Değerlendirilmesi

Evaluation of Çanakkale Troy Museum in terms of Sustainable Landscape Design

Kardelen Atik Okan Yılmaz

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Çanakkale, Türkiye
Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Çanakkale, Türkiye

ÖZET

Müzeler, kentin tarihini ele alan geçmiş ile geleceği buluşturan önemli noktalar olmasının yanı sıra aynı zamanda sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan da örnek alanlardır. Farklı kültür, etnik ve sosyal yapıların bir araya geldiği müzeler aynı zamanda sürdürülebilir etkinlik alanları olarak görülmektedir. Tarihin ve geçmiş toplumların yansıması olan bu alanlar, kentsel peyzajın da önemli parçalarıdır. Tarihin korunması, kültürel sürekliliğin sağlanması ve gelecek kuşaklara aktarılması peyzaj tasarımının sürdürülebilirlik ilkesi ile ön plana çıkmaktadır. Tarihi dokunun korunduğu ve devamlılığının sağlandığı müzelerin ekolojik yaklaşımlar doğrultusunda peyzaj tasarımı ilkeleri göz önünde bulundurularak tasarlanması önemini gün geçtikçe artırmaktadır. Çalışma birçok tarihe ev sahipliği yapmış Çanakkale Troya Müzesi'nin peyzaj tasarımı ilkeleri yaklaşımıyla değerlendirilmesi ekolojik ve sürdürülebilirlik açısından son derece önemlidir. Yapılan literatür araştırmaları ve incelemelerinde müzelerin peyzaj tasarımı ilkeleri açısından irdelenmesi yetersiz açık yeşil alan sorununun çözümünde olumlu etki yarattığı görüldüğünden çalışma alanı bu kapsama yönelik seçilmiştir. Çalışma alanı olan Çanakkale Troya Müzesi Çanakkale kent tarihine ve birçok farklı kültüre ev sahipliği yapması ve rekreatif faaliyetlere olanak sağlaması yönünden kullanıcıya birçok alternatif sunmaktadır. Araştırmanın yöntemini yerinde gözlem, inceleme, analiz ve değerlendirme aşamaları oluşturmaktadır. Bununla birlikte Çanakkale Troya Müzesi'ne ait veriler gerekli kurumlardan temin edilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda çalışma alanına ait peyzaj tasarımının eksiklikleri incelenmiştir. Sonuç olarak alana ait peyzaj tasarımının geliştirilmesi amaçlanan çalışmada sürdürülebilirliğe ve ekolojik dengeye katkı sağlayacak nitelik kazandırılması açısından gerekli noktalara değinilmiştir. Çalışma kapsamında ekolojik denge açısından devamlılığın sağlanmasına yönelik öneriler getirilmiştir. Ayrıca çalışma çevreye verilen zararlı kullanımı ve çevre açısından irdeleyerek çevre sorunlarını azaltmaya ve alanın ziyaretçi sayısını arttırmaya yardımcı olacak öneriler getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Peyzaj Tasarımı, Müze, Ekolojik Denge, Sürdürülebilirlik

ABSTRACT

In addition to being important points that deal with the history of the city, bringing together the past and the future, museums are also exemplary areas in terms of social, cultural, and economic aspects. Museums, where different cultures, ethnic and social structures come together, are also seen as sustainable activity areas. These areas, which are the reflection of history and past societies, are also important parts of the urban landscape. The preservation of history, ensuring cultural continuity, and transferring it to future generations come to the fore with the sustainability principle of Landscape design. The importance of designing museums, where the historical texture is preserved and continuity is ensured, in line with ecological approaches, taking into account the principles of Landscape design, increases day by day. Evaluation of Çanakkale Troy Museum, which has hosted many histories, with the approach of Landscape design principles is extremely important in terms of ecological and sustainability. The study area has been chosen for this scope, as it has been seen in the literature research and reviews that the examination of museums in terms of Landscape design principles has a positive effect on the solution of the insufficient open green space problem. Çanakkale Troy Museum, which is the study area, offers many alternatives to the user in terms of hosting Çanakkale city history and many different cultures and enabling recreational activities. The method of the search consists of on-site observation, examination, analysis, and evaluation stages. In addition, the data of the Çanakkale Troy Museum were obtained from the necessary institutions. In line with the data obtained, the deficiencies of the Landscape design of the study area were examined. As a result, in the study aiming to develop the Landscape design of the area, the necessary points have been mentioned in terms of gaining a qualification that will contribute to sustainability and ecological balance. Within the scope of the study, suggestions were made to ensure continuity in terms of ecological balance. In addition, the study examines the damage to the environment in terms of users and the environment and offers suggestions that will help reduce environmental problems and increase the number of visitors to the area.

Keywords: Landscape Design, Museum, Ecological Balance, Sustainable

1. GİRİŞ

Tarihi çevreler, geçmiş ile gelecek arasında ilişki kuran kültür unsurlarıdır. Tarih ve kültür, bir topluluğa kimlik kazandıran, halkların gelenek ve göreneklerini yansıtmada en etkili yoldur. Kültür belirli bir zamanı kapsamamakla birlikte sürekli olarak var olan bir olgudur. Tarihin ve toplumsal sürecin gelişmesi, kültürel öğelerin gelecek nesillere aktarılması, korunması ve sürdürülebilir şekilde devamlılığının sağlanması bakımından önemlidir (Diker,2019; Çelik ve Yazgan,2009).

Tarihi, kentsel, kırsal ve arkeolojik sit alanları kuşaklar arasındaki kültürel kimliği güçlendirmektedir. Bu sebeple tarihi dokuya sahip kent ve kentsel alanların çağdaş toplumla bütünleşmesi ve geliştirilmesi ön plana çıkmaktadır (Aslan ve ark.,2020).

Bu doğrultuda müzeler, kentlerin yerel kimliklerinin oluşturulması ve somut kültürel mirasın toplumlarla bütünleşmesi açısından önemli tarihi alanlar olarak kabul edilmektedir. Kullanıcıya yaşayarak ve görerek öğrenme kazandıran alanlar olan müzeler aynı zamanda birçok farklı kültürü bir araya getiren ve bulunduğu çevreye sosyo-ekonomik katkı sağlayan alanlardır (Tuna ve Erdoğan,2013). Müzeler, farklı toplumların buluşması açısından en

çarpıcı mekanlar olarak kabul edilir. Bununla birlikte her kesimden insanın bir araya gelebildiği ender mekanlardandır. (Uysal,2013).

Müzelerin içeriğinin büyük bir bölümünü oluşturan ve kimliğini yansıtan arkeolojik sit alanları koruma altına alınması gereken ve alınan alanlardandır. Ayrıca arkeolojik kazı alanları sırasında çıkan değerli buluntuların taşınabilir olanları müzelerde hem sergilenip hem de çevresel etkenlerden dolayı koruma altına alınmaktadır. (Özturan ve ark.,2020). Yüzyıllardır saklanan eserler bilgi, fikir ve mirasların bir koleksiyonudur. Bu sebeple müzeler yerli ve yabancı kullanıcıların, tarihlerinin ve kültürlerinin farkına varmalarını sağlayabilmektedir (Alshishani,2018).

Müzeler içeriklerine ve kuruluş amaçlarına göre sınıflandırılabilir. Bu doğrultuda müzeler beş başlık altında toplanmıştır. Müzelerin türleri ve başlıkları şu şekildedir;

- ✓ Koleksiyonlarına göre; Genel Müzeler, Arkeoloji Müzeleri, Sanat Müzeleri, Tarih Müzeleri, Etnografya Müzeleri, Doğa Tarihi Müzeleri, Jeoloji Müzeleri, Bilim Müzeleri, Askeri Müzeler, Endüstri Müzeleri vb.
- ✓ Bağlı olduğu idari birime göre; Devlet Müzeleri, Yerel Yönetim Müzeleri, Üniversite Müzeleri, Askeri Müzeler, Bağımsız veya Özel Müzeler, Ticari Kuruluş Müzeleri.
- ✓ Hizmet ettikleri bölgeye göre; Ulusal Müzeler, Bölgesel Müzeler, Yerel Müzeler.
- ✓ Hitap ettikleri kitleye göre; Eğitici Müzeler, Uzmanlaşmış Müzeler, Genel Toplum Müzeleri. Koleksiyonlarını sergileme yöntemlerine göre; Geleneksel Müzeler, Açık Hava Müzeleri, Anıt Müzeler, Özel Müzeler.

Günümüzde her yaş grubundaki ziyaretçiye açık olması, kültürel ve sosyal mekanlar olması, mirasın korunması ve tanıtımının yapılması açısından öneme sahip kurumlar olan müzelerin gerekliliğini ve sürdürülebilir şekilde korunmasını sağlamak, doğru şekilde tasarımı yapmak gibi etkenler katılımı arttırabilmektedir (Çelik,2020).

Tarihin ve geçmiş toplumların yansıması olan bu alanlar, eğitim-öğretim, rekreasyon ve kentsel peyzajın da önemli parçalarıdır. (Korkmaz ve ark.,2019). Tarihin korunması, kültürel sürekliliğin sağlanması ve gelecek kuşaklara aktarılması peyzaj tasarımının sürdürülebilirlik ve ekolojik yaklaşım ilkesi ile ön plana çıkmaktadır. Tarihi dokunun korunduğu ve devamlılığının sağlandığı müzelerin ekolojik yaklaşımlar doğrultusunda peyzaj tasarım ilkeleri göz önünde bulundurularak tasarlanması önemini gün geçtikçe arttırmaktadır.

Müzelerin oluşumunda kentin tarihi, konumu ve kurulduğu dönem etkili olabilir. Müzenin yansıttığı tarihi bilgiler ve ziyaretçileriyle olan ilişkisi müzelerin sürdürülebilir kullanımını da kapsamaktadır (Uysal,2013).

Müzelerin kullanım alanları ve fonksiyonları oldukça önemlidir. Bu alanların diğer özelliklerinden biri de eğitici dersler vererek geçmişe yönelik farkındalığı oluşturmalarıdır. Ancak bu fonksiyonlar ve oluşumlar, kullanıcıların müzelere ilgi göstermesinde ve ziyaret etmesinde yeterli değildir veya bu alanların kültürel, sanatsal, tarihi vb. amacıyla bir kez ziyaret edilmelerine sebep olabilirler. (Demir ve ark.,2016; Düzenli ve ark.2017) Oysa, peyzaj alanları da kimlik ve bütünlük açısından müzelerin önemli unsurlardandır. Müzelerin çevrelerinde de birçok çevrede olduğu gibi araziye, yapının konumunu, konfor özelliklerini, biçimini, kullanıcıyı yönlendiren ve katılımı teşvik eden alanlar oluşturulmalıdır. Bu ortamlar fiziksel ve sosyal olabildiği gibi kullanıcıya açıklık hissi vererek açık mekân gereksinimini karşılayabilmektedir. Bu nedenle müzeler, çevresindeki alan ve peyzaj tasarım ilkeleri göz önünde bulundurularak tasarlanmalıdır. (Düzenli ve ark.2017)

Çevreye duyarlı ve sürdürülebilir kent kavramının gündeme gelmesi beraberinde birçok alanda da ekolojik yaklaşımlarla tasarım sürecini öne sürmüştür. Bu sebeple peyzaj tasarımlarında ekolojik yaklaşımlar ön plana çıkmaya başlamış ve önem kazanmıştır (Korkut ve ark.,2017).

Müzeler, sosyal ve kültürel alanların yanında ekonomik açıdan da örnek alanlardır. Ekolojik yaklaşıma sahip müzelerin turizm faaliyetlerinde kullanılması ve kent ekonomisine katkı sağlaması sürdürülebilir kent kültür turizmi olarak görülmektedir. Sürdürülebilirlik çok farklı alanlarda kullanılabilmektedir. Fakat bu alanların ortak özellikleri toplumun geleceğine odaklanması ve kullanıldığı alan içerisindeki doğal kaynakların korunmasını amaçlamasıdır (Açııcı ve ark.,2017).

Tarihi kent çevresinin sadece kimliğinin korunması değil, çağdaş yaşam koşullarıyla daha nitelikli hale gelmesi, tarihi yansıtan yapıların bu doğrultuda değerlendirilerek kentsel ve kırsal peyzaj tasarımının ekolojik yaklaşımlarıyla buluşması gerekmektedir (Çelik ve Yazgan,2019). Kentte olduğu gibi kırsal alanlarda da gün geçtikçe artan nüfus ve yapılaşma, doğal çevrenin yapısının bozularak yapay çevreye dönüşmesine sebep olmaktadır. İnsan doğası gereği ihtiyaç duyduğu doğal kaynakların bu sebeplerle tükenmeye başlaması günümüzde ciddi sorunlara yol açmaktadır. Yetersiz doğal çevre, biyolojik çeşitlilik ve ekosistem açısından da ciddi bir durum haline gelmiştir. Ekosistemin ve insan doğasının gereksinimlerinden olan açık yeşil alanların azalması sürdürülebilirlik kavramının gerekliliğini ortaya koymaktadır (Etli,2002).

Açık yeşil alanlar belirli bir alanı kapsamasına rağmen kent-doğa ilişkisini kurmada, yeniden geliştirmede ve sürdürmede son derece etkilidir.

Bu kapsamda hem kültürel turizm hem de açık yeşil alanların kullanılmasında müzeler etkin kullanıma sahip alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Gelişen teknolojiyle birlikte müzeler de gelişmeye başlamıştır. Daha ekolojik, sürdürülebilir ve koruma-kullanma dengesine sahip yapılar olarak karşımıza çıkmaktadırlar (Uysal,2013).

Bu kapsamda müzeler için yeni gelişmeler ile ekomüzeler ortaya çıkmıştır. 1968 yılında ilk kez Fransa’da görülen “ekomüze” terimi çok sayıda tarihi milli parka ve arkeolojik sit alanına sahip olan Türkiye için önemli bir anlayıştır (Belen,2015).

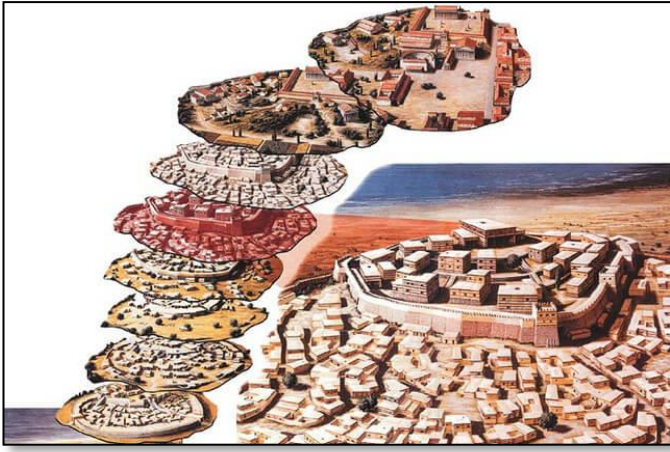
Şekil 1. Alsace Ekomüzesi, Fransa/1984
Kaynak. Şen ve ark.,2020

Yeşil bina sistemleri, yeşil altyapı ve yollar gibi sistemlerin geliştirilmeye başlandığı bu dönemde yapı içerisine entegre edilebilen bu sistemler ekomüzeler gibi tarihi dokuyu yansıtan müzelerin sürdürülebilir koruma anlayışına katkı sağlar niteliktedir (Korkut ve ark.,2017).

Şekil 2. Türkiye’nin ilk LEED sertifikalı müzesi Konya Tropikal Kelebek Bahçesi ve Böcek Müzesi
Kaynak. Url-5

Çanakkale, tarihi çağların başladığı zamana kadar birçok önemli medeniyete ev sahipliği yapmış bir kenttir. Çanakkale’nin Tevfikiye yakın çevresinde bulunan Troya Antik Kenti 55 bin yıllık tarihe sahip, geçmişte Avrupa ve Asya arasında önemli ticaret yerleşimi olarak yer alan kentlerdendir. Troya Antik kenti bronz çağının önemli yerleşim yerlerinden biri olsa da esas olarak Batı uygarlığının ilk yazılı klasiklerinden olan Homeros’un İlyada ve Odeysseia eserlerine konu edinmiş Akhaların Troya kuşatması ve savaşını destansı olarak anlatması ile günümüze kadar uzanmıştır. (Sönmez,2020) Milattan önce 8. Yüzyılda Homeros’a ait ünlü İlyada ve Odeysseia destanını konu alan savaş, ticaret ve zenginlik kenti olarak bilinmektedir. Troya kenti bulgulara göre 10 katmandan oluşmaktadır. (Korkmaz ve ark.,2019 ve Çelik,2021). Troya ören yeri aynı zamanda tarih öncesi dönem kazılarının yapıldığı ilk yerlerden biri olma özelliği taşımaktadır. (Url-3)

Şekil 3. Troya Antik Kent Katmanları

Kaynak. Url-4

Troya, 1998 yılında UNESCO Dünya Miras listesine giren ve Anadolu'nun arkeolojik buluntular açısından en zengin kenti olmuştur (Çelik,2021). Dünyanın evrensel açıdan en bilinen antik kentlerinden olması Troya Antik Kentini kültür coğrafyalarından biri yapmaktadır (Salcan ve Tokay,2017).

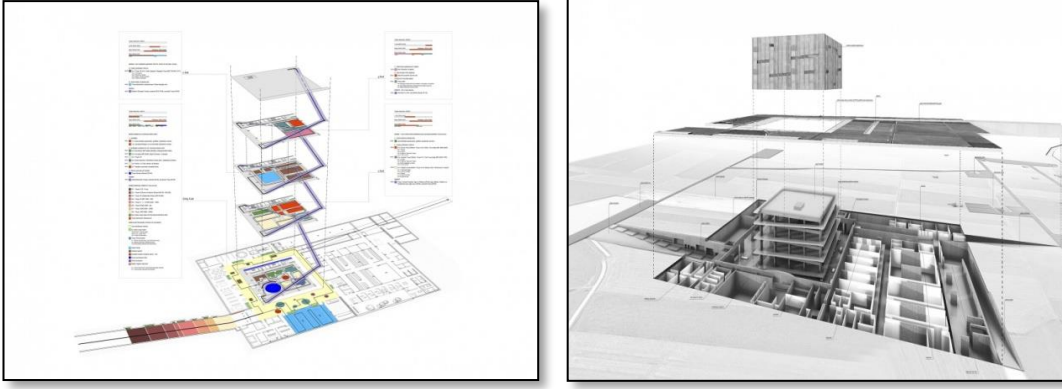
Alman tüccar Heinrich SCHLIEMANN tarafından 1870 yılında kazılarına başlanan Troya Antik Kentinin son araştırmaların ışığında 10 katmandan oluştuğu ortaya konulmuştur. İlk yerleşim katmanının Tunç Çağı'na denk geldiği kaynaklarda görülmektedir (Atalay,2009).

Troya Antik Kenti ve çevresi tarihsel açıdan olduğu kadar biyolojik çeşitliliği nedeniyle ekolojik önem arz etmektedir (Günay,2017). Fakat koruma altına alınmasından günümüze kadar olan sürede Antik Kentin kontrolsüz olarak gelişmesi çevresel etkilere sebep olmuştur. Özellikle yoğun tarım alanı ve insan faaliyetleri baskısı altında kalarak nesli tükenmekte olan canlıların yaşam alanlarının zarar görmektedir. Biyolojik çeşitliliğin korunması, doğal çevrenin sürdürülebilir rekreasyon faaliyetleriyle birlikte peyzaj tasarım ilkelerinin ekolojik yaklaşımı doğrultusunda Troya Antik Kentinin geliştirilmesi önem arz etmektedir (Kabaş,2007).

Çalışma kapsamına konu olan Troya Müzesi uzun yıllar yapılan kazı çalışmaları sonucunda ziyaretçilerin tarih ve kültürlerini tanımanın dışında rekreasyonel faaliyetlerini de gerçekleştirebildiği bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

Troya Müzesi, Troas dönemine ait arkeolojik kazılar sonucunda elde edilen eserlerin sergilenmesi, korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlaması bakımından arkeoloji müzeleri sınıfına girmektedir (Kuyrukçu,2021). Müze, Çanakkale ilinin Tevfikiye köyü çevresinde yer alan Troya Antik Kenti'nin girişinde, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından inşa edilmiştir. (Url-2; Kuyrukçu,2021). Bakanlık 10 hektarlık alan üzerinde yer alacak müze için 2011 yılında "Troya Müzesi Ulusal Mimari Yarışması" açmıştır. Bu yarışma sonucunda kullanıcılara algılarının ötesinde ve destansı bir dünya olan Troas kenti ile iletişim kurmayı amaçlayan tasarımıyla 'Yalın Mimarlık' yarışmayı kazanmıştır. Tasarım konsepti ziyaretçilerin bazı noktalarda fiziksel bağlamdan tamamen kopmalarını ve kademeli eşiklerle bu alanı keşfetmelerini sağlayacak şekilde oluşturulmuştur. (Url-1)

Troya Müzesi zemin, birinci, ikinci, üçüncü kattan oluşurken çatı ise teras olarak tasarlanmıştır. Her kat arasında kesintisiz şekilde devamlılık sağlayan rampa ve asansörler vardır. Müze, aynı zamanda koruma ve retorasyon laboratuvarları, geçici ve sürekli sergi alanları, depo alanları, aktivite alanları ve satış ofisi gibi birçok mekân barındırmaktadır. Alandaki yardımcı mekan olarak adlandırılan mekanlar ise zemin katlardadır.

Şekil 4. Troya Müzesi Proje Tasarımı
Kaynak. Url-5

Bu alanların üst kısımları dışarıdan görünmemesi adına peyzaj tasarımı ile kapatılmıştır.

Bununla birlikte alanın peyzaj tasarımı çevredeki tarım arazilerine benzer dokuyla devam ettirilmiştir (Kuyrukçu,2021).

Şekil 5. Troya Müzesi Peyzaj Tasarımı ile Yerleşim Doku
Kaynak. Url-1

İnşasının yapımına 2013 yılında başlanmış 2018 yılının Ekim ayında ziyarete açılmıştır (Url-2). Troya müzesinin yüksekliği Troya Antik Kent kazılarında önceki yüksekliğine eşit olacak biçimde tasarlanmıştır. Her biri kültürel değere sahip bir hazine özelliği taşıyan eserler; görsel panolar ve metinlerle kullanıcıya aktarılmaktadır. Troya müzesinin çevresinde peyzaj tasarımıyla birlikte sütunlar, taş eseler, lahitler ve steller sergilenmektedir. (Url-3; Korkmaz ve ark.,2017). Müzenin tasarımında Troya'nın tüm detayları ile tanıtılması sağlanmaya çalışılmıştır (Çelik,2020). Troas bölgesinde tarihe iz bırakan Homeros'un İlyada ve Oddesia destanı ile bütünleşmiş Troya Kenti ve kültürlerinin arkeolojik tarihi yapılan kazılarda çıkarılan eserlerle anlatılmaktadır. Müze içerisinde ziyaretçilerin gezmesi için 7 başlığa bölünmüş bir hikaye oluşturulmuştur. Bunlar; Troas Bölgesi Arkeolojisi, Troya'nın Tunç Çağı, İlyada ve Odessia Destanı ile Troya Savaşı, Antik Dönemde Troas ve İlion, Doğu Roma ve Osmanlı Dönemi, Arkeoloji Tarihçesi, Troya'nın İzleri. (Url-3). 2018 yılı Çanakkale'de müzenin açılmasıyla "Troya Yılı" olarak ilan edilmiştir. Bu durum beraberinde Çanakkale kentinin kültür turizmini genişleterek antik kent için gelen turistlerin alan içerisinde daha uzun süre vakit geçirmelerini sağlamıştır (Korkmaz ve ark.,2017 ve Kuyrukçu,2021). Ayrıca Troya yılı müzenin dünyada en önemli çağdaş arkeoloji müzelerinden biri haline gelmesine yardımcı olurken Korfman'ın Troya Milli Parkı'nın Dünya miras listesine girmesindeki katkısı oldukça önemlidir. (Korkmaz ve ark.,2017veUrl-3)

Gözle algılamanın dışında farklı algılama teknikleri de mimaride mekan algısını içermektedir. Troya Müzesi'de bu algısal mekan yaratmaya yönelik tasarlanmıştır. Bunun sonucunda Avrupa Yılın Müzesi Ödülü 2020 yılında Avrupa Müze Formu tarafından Troya Müzesine layık görülmüştür (Çelik,2020). Ayrıca Müze Time dergisinin "Dünya'da Görülmesi Gereken 100 Yer" listesine girmiş, "Attraction Star Awards" yarışmasında da 80 müze içerisinde "En Başarılı Müze" ödülünü almıştır (Çelik,2020).

Bu araştırma kapsamı göz önünde bulundurulduğunda çalışma alanı olarak Türkiye'nin kültür ve tarih bakımından en önemli şehirlerinden biri olan Çanakkale kentinde yer alan Troya Müzesi seçilmiştir. Çanakkale Troya Müzesi'nin peyzaj tasarım ilkeleri yaklaşımıyla değerlendirilmesi ekolojik ve sürdürülebilirlik açısından son derece önemlidir. Yapılan literatür araştırmaları ve incelemelerinde müzelerin peyzaj tasarım ilkeleri açısından irdelenmesi yetersiz açık yeşil alan sorununun çözümünde olumlu etki yarattığı görüldüğünden çalışma alanı bu kapsama yönelik ele alınmıştır. Ayrıca birçok meslek disiplinine hitap eden Troya Müzesine dair yüksek lisans ve doktora tezleri, dergiler ve konuyla ilgili internet sitelerinden yapılan araştırmalardan yararlanılmıştır. Çalışma alanının yeterliliği, erişilebilirliği ve kullanım kapasitesi gözlemler ve çeşitli araştırmalar yapılarak irdelenmiştir. Elde edilen veriler ve uygulanan yöntem ile Çanakkale Troya Müzesi ve çevresi incelenmiştir. Sonuç olarak elde edilen bulgular doğrultusunda müzenin peyzaj tasarımının iyileştirilebilirliğine ve geliştirilebilirliğine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırma alanını; Çanakkale Merkez ilçesine 30 kilometre uzaklığında bulunan Tevfikiye Köyü'ne 5 km uzaklıkta tarım arazilerinin yanındaki alan üzerinde bulunmaktadır. (Şekil.6) Bu alana inşa edilmiş Troya Müzesi yaklaşık 90.000 m² büyüklüğe sahip olan parsel içinde 12.765 m² kapalı alan ile 37.250 m² açık peyzaj alanlarından oluşmaktadır. Alana ait elde edilecek veriler için gerekli internet sitelerinden, kurum ve kuruluşlardan yararlanılmıştır. Çalışma kapsamında alandan çekilmiş fotoğraflar, alana ait proje çizimleri, çeşitli belgeler ve kaynaklar kullanılmıştır. Bu kapsamda çalışmaya ait detaylı bilgiler proje tasarımının ait olduğu Yalın Mimarlık resmi sitesi üzerinden elde edilmiştir. Alana ait proje çizimleri çeşitli internet sitelerinden, alanın görselleri ise gözlemler kapsamında araştırmacı tarafından elde edilmiştir.

Şekil 6. Çalışma Alanı Konum Haritası

Araştırmanın yöntemi; yerinde gözlem, inceleme, analiz ve değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Bu kapsam ile ilgili veriler gözlem ve inceleme aşamalarını takiben erişilebilirlik, kapasite ve yeterlilik analizleri ortaya konularak irdelenmiş, değerlendirmelerde bulunularak araştırmanın yöntemi ortaya konmuştur. Yapılan araştırmadan elde edilen veriler doğrultusunda çalışma alanına ait peyzaj tasarımının ve ilkelerinin eksiklikleri incelenmiştir. Araştırma alanı üzerinde gözlem ve incelemeler yapılmıştır. Bu amaçla alandan fotoğraflar çekilerek, fotoğraflar üzerinden görsel analiz yöntemi kullanılarak alanın erişilebilirliği, kapasitesi ve yeterliliği üzerine analizler yapılmıştır. Bu incelemeler ve analizler sonucunda araştırma alanına ait değerlendirmeler ortaya konmuştur.

Peyzaj tasarımı alanın gereksinimleri göz önüne alınarak ortaya konulmaktadır. Peyzaj tasarımlarının temel hedefi; sürdürülebilirlikle birlikte tasarım ilkeleri ele alınarak çalışma alanına ilişkin yapılabilecek en iyi mekansal oluşumun ortaya konulmasıdır. Bu nokta da tasarımcının kültürü, birikimi ve estetik algısı gibi nitelikler peyzaj tasarımına sonsuz çözüm ve öneriler getirebilmektedir (Korkut ve ark.,2017).

Alan için peyzaj tasarımında ekolojik yaklaşımlara ilişkin temel ilkeler tablo'da gösterilmektedir.

Tablo 1. Peyzaj tasarımında ekolojik yaklaşımlara ilişkin temel ilkeler

1	Mevcut peyzaj karakterinin korunması
2	Mikroklimatik verilere ve ekolojik koşullara uygun tasarım,
3	Tasarımın yapımında özgün ve yerel kaynakların kullanılması
4	Kurakçıl peyzaj düzenlemesi ve suyun etkin peyzaj tasarımı
5	Enerjinin etkin şekilde kullanılması
6	Sürdürülebilir araziler
7	Yenilenebilir enerji kaynaklarının etkin kullanılması,
8	Yeşil çatı ve yeşil bina sistemlerinin kullanılması
9	Alternatif açık ve yeşil alanların oluşturulması

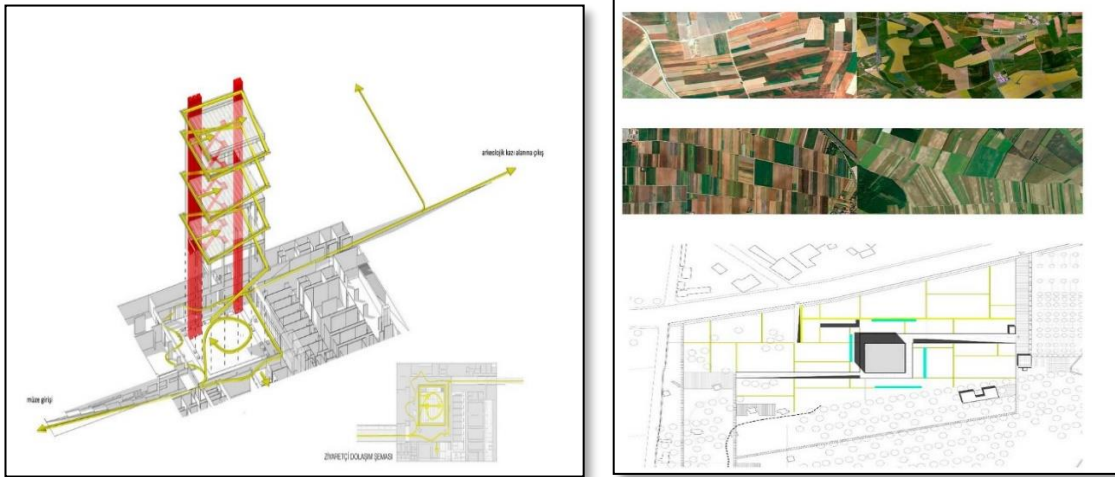
Kaynak. Korkut ve ark.,2017

olarak sıralanabilir.

3. BULGULAR

Troya Müzesi'nin inşa edilmesine, Troya'nın tarihi, kültürel ve arkeolojik değerinin yeterince ön plana çıkarılamadığı düşüncesi öncülük etmiştir. Yerli ve yabancı turist sayısını arttırarak ziyaretçilerin alanda daha uzun süre vakit geçirmeleri gereklidir. Ayrıca Çanakkale kentinin ve çevresinin hem sosyal hem de ekonomik anlamda değerinin artmasında olumlu etki yaratacağı bir yapıya ihtiyaç vardır. Bu noktada Troya müzesi kentin gereksinimlerini karşılayacak bir merkez olarak öne sürülmüştür. (Kuyrukçu,2021)

Troya müzesi kapsamında yapılan çalışma ile müzeye ait peyzaj tasarımı irdelenmiştir. Giderek tükenmekte olan doğal kaynaklarımızın korunması ve ekolojik bir şekilde sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekliliği yalnızca çevre için değil çevre ile doğrudan ilişkisi olan yapılar içinde geçerlidir. Çalışma Çanakkale kentinde sürdürülebilir çevre anlayışını geliştirmeyi amaçlamıştır. Ayrıca çalışma Çanakkale halkının bilinçlenmesine ve kentin çevre dokusuna katkı sağlamaya yardımcı olacaktır. Bu düşünce doğrultusunda elde edilen veriler görseller ile desteklenmektedir.

Şekil 7. Troya Müzesi Yapı ve Peyzaj Tasarımı

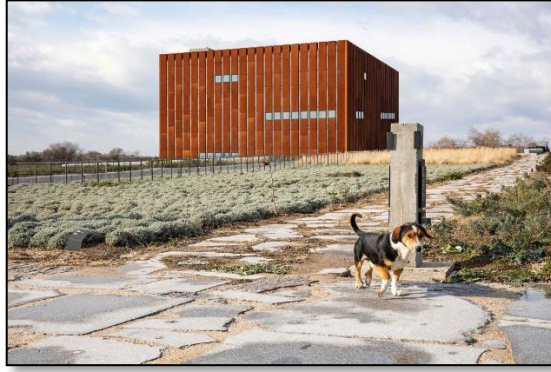
Kaynak. Url-5

Şekilde görüldüğü gibi Troya Müze binası Troya kentlerinin katmanlarından esinlenilerek tasarlanırken peyzaj tasarımı ise çevresindeki tarım arazilerinin modelinden yararlanarak oluşturulmuştur. Böylesine tarihi değere sahip alanların peyzaj tasarımının, peyzaj tasarım ilkeleri doğrultusunda ekolojik olarak tasarlanması gereklidir. Troya Müzesi peyzaj tasarımı bu açıdan tarım arazilerine en yakın şekilde oluşturulmaya çalışılmıştır. Fakat tarım arazileri toprağın sürülmesi, nadasa bırakılması ve ilaçlanması gibi insan etkisine maruz kalan alanlardır. Bu doğrultuda ekosisteme de zararlı etkileri bulunmaktadır. Alanın tasarımında kullanılan bitkilerde bütünlüğü sağlamak adına bu şekilde tasarlanırsa da kullanılan bitkilerin ekolojik denge açısından olumlu sonuçlar doğuracak ve sürdürülebilirliği sağlayacak nitelikte olması gerekmektedir. Tüm bunlar göz önüne alındığında alanın bitkisel dokusu Şekil.7'de belirtilmiştir.

Şekil 8. Troya Müzesi peyzaj tasarımı bitkileri

Alanda kullanılan bitkiler şekilde görüldüğü gibi daha çok doğal bitki örtüsünün devamı niteliğinde olan çalı gruplarından seçilmiştir. Fakat bu tasarım her ne kadar doğala yakın olsa da öncelikli olarak ekolojik yaklaşımlar açısından değerlendirilerek bitki seçimi yapılmalıdır. Su kaynaklarının gün geçtikçe tükenmesi ve kaynakların korunarak geleceğe aktarılmasını sağlamak açısından bitkilerin seçiminde su tüketimini en aza indireyecek bitkiler seçilmelidir. Ayrıca alanın peyzaj tasarımı üzerinde çok durulmamış olduğu bitkilerin dağınık şekilde yerleştirilmesinden görülmektedir.

Şekil 9. Troya Müzesi çevresi sert zemin peyzaj tasarımı

Troya müzesi her dokusuyla geçmişe bir yolculuk niteliğinde planlanarak tasarımı yapılmıştır. Bu noktada şekilde görülen alanlarda zemin olarak yapay ve tek düze taşlar yerine doğal taşlar kullanılarak Troya kentine benzerlik yakalanmaya çalışılmıştır. Doğal taş dokusunun alanın anlamını güçlendirdiği görülmektedir. Troya müzesinin bu alanlarında da müze içerisinde olduğu gibi lahitlere, sütunlara ve taş eserlere yer verilmiştir. Fakat bu alanlar rekreasyonel olarak tek kullanıma yönelik olarak işlevlendirilmiştir. Müze içerisindeki eserleri sergileme ve rekreasyonel faaliyetleri gerçekleştirmedeki potansiyeli ne kadar yüksek olsa da müze çevresinin de aynı potansiyele sahip olduğu şekillerde görülmektedir.

Bunların üzerine gerekli incelemeler, gözlemler ve elde edilen veriler doğrultusunda Çanakkale Troya Müzesi'nin peyzaj tasarımı, peyzaj tasarım ilkelerinin ekolojik yaklaşımı göz önünde bulunarak sonuçlar değerlendirilmiştir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Peyzaj tasarım ilkeleri alanların konumu, bulunduğu çevresel etkiler ve diğer faktörlere göre farklılık gösterirken alanın sürdürülebilirliği, koruma-kullanma dengesi ve ekosisteme katkısı dikkate alınarak uygulanmalıdır. Bu noktada alanın doğru bir şekilde analizinin yapılması çok önemlidir. Bu sebeple Çanakkale Troya Müzesi yöntem kapsamında değerlendirilmiş alanı geliştirmeye yönelik sonuç ve öneriler getirilmiştir. Sonuç olarak müzenin peyzaj tasarımının kullanılan bitkilerin su istekleri göz önünde bulundurulduğunda ekolojik denge açısından yetersiz olduğu görülmektedir. Tarihin sürdürülmesi ve korunmasının yanı sıra Troya Müzesi aynı zamanda çevresi ile doğal ekosisteme de katkı sağlamalıdır. Sürdürülebilir ve koruma-kullanma dengesi peyzaj tasarım ilkelerinden önde gelen kriterlerindendir. Bu doğrultuda alana ait peyzaj tasarımının çok ciddi şekilde planlanarak tasarımı yapılmalıdır. Çünkü peyzaj tasarım ilkelerinin ekolojik yaklaşımları göz önünde bulundurularak tasarlanacak müze ve çevresi kent içerisindeki biyolojik çeşitliliğin ekosisteme kazandırılmasını da sağlayacaktır. Alan mevsimsel açıdan bakıldığında yazları kurak kışları ise gerekli yağış miktarına sahiptir. Bu durum düşünüldüğünde alan içerisinde uygun olarak konumlandırılacak yağmur suyu depolama sistemleri alanın daha verimli ve sürdürülebilir olmasını sağlayacaktır.

Ayrıca çevrede birçok tarım arazinin olduğu düşünülürse bu uygulama civardaki halkı da bilinçlendirerek tarımsal arazilerde doğru su kullanımı ile ekosisteme katkı sağlayacaktır.

Bunun dışında Troya Müzesi çevresini sadece bitkisel ve yapısal peyzaj tasarımı ile değerlendirerek ekosisteme ve sürdürülebilirliğe katkı sağlayacağını düşünmek yetersizdir. Halkın bilinçlenmesi ile yeni yapıların çevreye olumlu etki sağlayabilecek yapılara dönüşmesi de son derece önemlidir. Bu konuda sadece çevresel tasarımlar değil yapı ve yapı içerisindeki tasarımlar da dikkat çekmektedir. Bilinçlenme ile gün geçtikçe farkındalığın artması geri dönüştürülebilir malzeme kullanımı, enerji verimli uygulamalar yapılması ve kaynakların korunması düşüncesini arttırmaktadır. Bu düşünce kapsamında birçok sertifikasyon sistemi geliştirilmiştir. Ülkemizde de oldukça yaygın olarak kullanılan sertifika sistemleri bu denli tarihi öneme sahip ve potansiyeli yüksek yapılarda kullanılmalıdır. Müzenin alacağı sertifika ekosisteme katkı sağlayacak ve sürdürülebilir çevre anlayışını benimseyerek daha ön plana çıkmasına yardımcı olacaktır. Sertifika sistemlerinde ekolojik yaklaşımlar açısından çeşitli kriterler bulunmaktadır. Bu kriterlerden birkaç tanesini gerçekleştirmek bile son derece etkili olacaktır. Aşağıdaki Şekil.10'da görüldüğü gibi müzenin çatı sisteminin fayans ile kaplı olduğu görülmektedir.

Şekil 10. Troya müzesi üst görünüş

Bu noktada ısı adasını azaltmada ve ekosisteme katkı sağlayarak sürdürülebilir çevre anlayışını ön plana çıkarmak açısından Müzenin çatısı yeşil çatı olarak değiştirilmelidir. Yapılacak olan bu uygulama müzenin değerini arttırarak ziyaretçi sayısının artmasında da önemli rol oynayacaktır.

2018'in Troya yılı ilan edilmesi ile Müzenin ziyaretçi sayısı artmış olsa bile kullanıcı için sadece tarihi bir gezi niteliğinde kalmaktadır. Bu sebeple Müze çevresi rekreasyonel faaliyet açısından oldukça zayıftır. Alanın tek tip rekreasyonel faaliyete izin vermesi kullanıcıda monotonluk yaratabilmektedir. Alanın çevresi farklı rekreasyonel aktivitelere olanak sağlayacak kapasiteye sahiptir. Tarihi doku ve kültürüyle iç içe olabilecek çeşitli rekreasyon faaliyeti alan için önerilebilir. Peyzaj tasarımının çevredeki tarım arazilerinden esinlenildiği düşünülürse peyzaj alanlarında da tarımsal faaliyetlerine yönelik aktiviteler geliştirilerek peyzaj tasarımı ile kullanıcı ilişkisi güçlendirilebilir. Buğday tarlaları arasından geçmiş ve geleceği birleştiren bir yapı olma özelliği taşıyan Troya Müzesi sadece Çanakkale için değil Türkiye ve Dünya açısından da oldukça önemli bir noktadadır. Tüm bunlar göz önünde bulundurulduğunda giderek artan yapılaşma ile gri kentlerin yerini daha sürdürülebilir çevre anlayışı almalıdır. Yapılan çalışma sonucunda Türkiye'de ve Çanakkale kentinde ekolojik yaklaşım ile sürdürülebilirlik anlayışı doğrultusundaki uygulamaların hayata geçirilmesi konusunda bazı sıkıntılar yaşandığı ve eksiklikler olduğu da gözlemlenmiştir. Bu durum geçmişe sahip çıktığımız kadar geleceğimize de sahip çıkmamız gerektiğinin en güzel örneğidir. Konuya dair gerekli kurumlardan ve kuruluşlardan bu tarz yüksek potansiyele sahip alanlarla çevrenin korunmasına ve sürdürülebilir kullanımına yönelik eğitimlerin verilmesi daha doğru sonuçlar elde edilmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca birçok meslek grubunun dahil olduğu çalışma kapsamında sürdürülebilirlik ve ekoloji kelimesine sahip tek meslek grubu olan Peyzaj Mimarının projede yer almaması da dikkat çekicidir. Kaynakların giderek tükendiği ve korunması gerektiği bu zamanlarda çalışma kapsamı içerisine peyzaj mimarlarının dahil edilmesi son derece önemlidir.

KAYNAKÇA

1. AÇICI, F. K., ERTAŞ, Ş., & SÖNMEZ, E. (2017). Sürdürülebilir turizm: Kültür turizmi ve kültürel miras. *Akademia Disiplinlerarası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 3(1), 52-66.
2. Alshishani, K. (2018). Arkeolojik Alan Müzeleri Üzerine bir İnceleme. *İstanbul Arkeoloji Müzesi ve Ürdün Arkeoloji Müzesi Örneği*. "Yüksek Lisans tezi, İstanbul Üniversitesi.

3. ARSLAN, H. D., Orhan, Ş. B., & Dişli, G. (2020). Tarihi Çevrede Yeni Yapı Tasarımının Müze İşlevi Özelinde Değerlendirilmesi. *Art-e Sanat Dergisi*, 13(25), 71-101.
4. Atalay S. (2009). Turizm ve Arkeolojik Kazı İlişkisi: Troya Örneği. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara
5. Aysun, T. U. N. A., & ERDOĞAN, E. (2013). Ekolojik kültürel turizm aracı eko müzelerin kültürel peyzaj açısından irdelenmesi. *Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Ormancılık Dergisi*, 9(2), 23-37.
6. Belen, N. (2015). Termessos Arkeolojik Sit Alanının Ekomüze Kapsamında Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi Ankara*.
7. Çelik, D., & Yazgan, M. (2009). Kentsel peyzaj tasarımı kapsamında tarihi çevre yenileme çalışmalarının araştırılması: Beypazarı örneği. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*.
8. ÇELİK, T. MÜZELERİN TANITIM ARACI OLARAK SOSYAL MEDYA KULLANIMI ÜZERİNE BİR İNCELEME: TROYA MÜZESİ ÖRNEĞİ. *Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi Araştırma Dergisi*, (15), 97-115.
9. DEMİR, S., POUYA, S., & DEMİREL, Ö. (2016). Bazı Anı Bahçelerinin Peyzaj Tasarım İlkeleri Açısından İrdelenmesi. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 1(1), 12-25.
10. DİKER, O. (2019). Karma gerçeklikli görsel müze olarak troya müzesinin karma görsellik yöntemi ile incelenmesi. *Gastroia: Journal of Gastronomy And Travel Research*, 3(1), 197-224.
11. DÜZENLİ, T., EREN, E. T., & ALPAK, E. M. (2017). MÜZE BAĞÇELERİNİN PEYZAJ ÖZELLİKLERİYLE KULLANICI MEMNUNİYETİ İLİŞKİSİ. *Turkish Studies*, 12(13), 201-214.
12. Etli, B. (2002). Edirne ili merkez ilçe yeşil alan sisteminin peyzaj mimarlığı ilkeleri yönünden irdelenmesi. *Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*.
13. Günay U. (2017). Troya Tarihi Milli Parkı Çevresindeki Amfibi ve Kuş Populasyonları Üzerine Ekolojik Araştırmalar
14. Kabaş, S. (2007). Troya Tarihi Milli Parkı'nın Turizm ve Rekreasyon Potansiyelinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Çanakkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale*.
15. KORKMAZ, H., SAVAŞCI, U., & AYDIN, B. (2019). Müze Tanıtım Faaliyetleri ve Ziyaretçi Deneyiminin Değerlendirilmesi: Troya Müzesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7(4), 3156-3173.
16. Korkut, A., KİPER, T., & TOPAL, T. Ü. (2017). Kentsel peyzaj tasarımı çevre koşulları. *Artium*, 5 (1), 14-26.
17. KUYRUKÇU, Ö. Ü. E. Y. (2021). Bir "Yapı" Değil Bir "His" Yaratmak: Troya Müzesi Örneği. *Online Journal of Art and Design*, 9(3).
18. ÖZTURAN, Ö., GÖKÜZ, B., & ELİNÇ, ZK Arkeolojik Buluntuların Sergilenmesi ve Korunmasında Yeni Yaklaşımlar. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11 (Ek (Ek) 1), 368-379.
19. Salcan, E., & Tokay, Z. H. (2017). Troya Tarihi Milli Parkı'nda Süregelen Koruma Sorunları ve Çözüm Önerileri. *tasarım+ kuram dergisi*, 13(24), 148-169.
20. Sönmez D. (2020). *Geleneksel Yerleşmeler ve Koruma Sorunları Kapsamında Ekomüzeler: Nevşehir, Mustafapaşa/Sinasos Örneği*. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara.
21. ŞEN, D. E., YETİM, E., & ÖZTÜRK, E. (2020). Kültürel Mirasın Geleceği İçin Sürdürülebilir Bir Müzecilik Anlayışı: Ekomüze. *Sanat Tarihi Dergisi*, 29(2), 913-943.
22. URL-1: <https://yalin-mimarlik.com/projeler/troya-muzesi>
23. URL-2: <https://muze.gov.tr>
24. URL-3: <https://www.kulturportali.gov.tr/portal/troyaantikenti>
25. URL-4: <https://www.nkfu.com/truva-antik-kenti-hakkinda-bilgi/>
26. URL-5: <https://www.arkiv.com.tr/proje/troya-muzesi3/10019>
27. UYSAL, M. MÜZE TASARIMINDA ORTAYA ÇIKAN KRİTERLER.